

המוקד לפליטים ולמהגרים ע"ר

"אופק שהייה בטוח?"

דו"ח מעקב המסכם ממצאי תצהירים שנגבו
ממבקשי מקלט באוגנדה במהלך אוגוסט 2015
ועדויות שהצטברו מאז במוקד לפליטים ולמהגרים

נובמבר 2015

כתיבה: סיגל רוזן ועו"ד רעות מיכאלי
 חלקים בדו"ח זה מבוססים על מידע מעתירות לבית המשפט המחוזי בבאר שבע ולבג"ץ של עו"ד ענת בן דור ועו"ד אלעד כהנא מהתוכנית לזכויות פליטים באונ' תל אביב.
 מחקר: עדי דרורי אברהם, עו"ד ענת בן דור, סיגל רוזן
 עיצוב שער: ענת ועקנין-אפלבאום
 תמונת שער: תומר אפלבאום

פרסום זה התפרסם הודות לתמיכתה הנדיבה של קרן מוריה.

המוקד לפליטים ולמהגרים היא עמותה א-מפלגתית וללא מטרת רווח אשר שמה לה למטרה להגן ולקדם את זכויות האדם של מהגרי עבודה ופליטים ולמנוע סחר בבני אדם בישראל. אנו מחויבים למיגור הניצול של מהגרים, להבטחת יחס מכבד והוגן כלפיהם ולגיבוש מדיניות ממשלתית שתבטיח זאת. אנו מבקשים לשמש שופר לאלו אשר קולם לא נשמע במרחב הציבורי ולבנות חברה ישראלית צודקת, שיוונית ודמוקרטית. העמותה פועלת באמצעות מתן מידע, ייעוץ וייצוג משפטי למהגרים; חינוך והסברה לציבור הישראלי; וכן חקיקה וקידום מדיניות ציבורית.

המוקד לפליטים ולמהגרים

רחוב נחלת בנימין 75, תל אביב-יפו 6515417

טלפון: 03-5602530

פקס: 03-5605175

דואר אלקטרוני: info@hotline.org.il

אתר: www.hotline.org.il

ראשי פרקים

3.....	פתח דבר ותקציר.....
8.....	התחייבות המדינה בעקבות המידע שנאסף באוגנדה והדיון בבית המשפט.....
8.....	הפרת התחייבות המדינה ותוצאותיה: הפרת עיקרון איסור הגירוש.....
11.....	פירוט עיקרי ממצאי החוקרות באוגנדה.....
11.....	העדר מנגנון פיקוח על ביטחונם של מבקשי המקלט העוזבים את ישראל.....
12.....	החרמת מסמכי הנסיעה ברואנדה, כליאה, הברחה ושוד בדרך לאוגנדה.....
13.....	מניעת הגשה או דחיית בקשות מקלט באוגנדה בגין הגעה מישראל.....
14.....	מעצר מבקשי מקלט המנסים לחצות את הגבול באוגנדה ובקניה.....
15.....	עיקרי עשרת העדויות שנמסרו לחוקרות בתצהירים באוגנדה.....
34.....	המלצות.....

פתח דבר ותקציר

"שישאי אמר לי שברואנדה הכל טוב, יש לימודים, יש עבודה. כשישבתי איתו הוא ביקש שארשום את הכישורים המקצועיים שלי ואמר שכך יהיה לי יותר קל למצוא עבודה."¹

"כשהגענו לשדה התעופה בקיגאלי ועמדנו בתור של ההגירה, הגיע איש עם חליפה ולקח אותנו הצידה. הוא לקח מאיתנו את כל הניירות והמסמכים שלנו. אחר-כך הסיעו אותנו מהשדה למלון. שאלתי את הנהג מה עם המסמכים שלי, איפה תעודת המעבר? הנהג אמר "אני לא יודע". הגענו למלון. בכניסה היה שומר. לא היו שם אורחים אחרים. השעה הייתה בערך שתיים או שלוש בלילה. בבוקר כמה מאיתנו רצו לצאת מהמלון. השומר אמר שיש לו הוראות לא לתת לאף אחד לצאת."²

על פי נתוני רשות האוכלוסין וההגירה, בתגובתה לבית המשפט, עד אוקטובר 2015 הורחקו כ – 3000 אריתראים וסודאנים לאותן שתי מדינות שלישיות, שעל אף שהמדינה לא ציינה את שמן, ידוע שמדובר ברואנדה ובאוגנדה.³

ביולי 2015 פרסם המוקד לפליטים ולמהגרים דו"ח מעקב שהתמקד במדיניות החדשה של הממשלה "רואנדה או סהרונים", מדיניות עוקפת פסיקת בג"ץ, במסגרת המאמץ להרחיק מבקשי מקלט מישראל.⁴ לפי מדיניות זו, עליה הכריז שר הפנים בפני אמצעי התקשורת בסוף מרץ 2015, "מסתננים" שכלואים בחולות ולא הגישו בקשת מקלט או שהגישו ובקשתם נדחתה, יידרשו להחליט תוך חודש ימים אם יעדיפו לעזוב לרואנדה או

¹ ראה עדות מס' 8 של מ.ב. שנגבתה ביום 21 באוגוסט 2015.

² ראה עדות מס' 1 של א.ט.ט. שנגבתה ביום 20 באוגוסט 2015.

³ עת"מ 5126-07-15 בבית המשפט המחוזי בב"ש, א.ג.צ. ואח' נגד מדינת ישראל – שר הפנים ואח', מיום 2 ביולי 2015: <http://hotline.org.il/legal-action/2ndsaharonimrwanda>; פסק דין של כב' השופטת ברקאי מיום 8.11.2015. פסקה 6. העתירה הוגשה על ידי שני מבקשי מקלט מאריתריאה שהיו כלואים באותה עת בחולות, א.ג.צ. וג.ב.ק. וארגוני זכויות האדם המוקד לפליטים ולמהגרים, האגודה לזכויות האזרח בישראל, ARDC - המרכז לקידום פליטים אפריקאים, רופאים לזכויות אדם - ישראל, קו לעובד וא.ס.ף. - ארגון סיוע לפליטים, באמצעות עורכי הדין ענת בן דור ואלעד כהנא מהתוכנית לזכויות פליטים באוניברסיטת תל אביב.

⁴ המוקד לפליטים ולמהגרים, רואנדה או סהרונים, דו"ח מעקב מבקשי מקלט בכלא חולות, יולי 2015: <http://hotline.org.il/publication/rwandaorsaharonim>

להיכלא לתקופה בלתי מוגבלת בכלא סהרונים. הרשויות מבקשות להצדיק את המעצר המנהלי הממושך של המסרבים לעזוב באמצעות סעיף 13 ו' (ב) (1) לחוק הכניסה לישראל (1952):

"...לא ישוחרר בערובה שווה שלא כדין אם התקיים אחד מאלה:

(1) הרחקתו מישראל נמנעת או מתעכבת בשל העדר שיתוף פעולה מלא מצדו, לרבות לענין הבהרת זהותו או להסדרת הליכי הרחקתו מישראל;"

המדיניות השפיעה עד כה על 43 אזרחי אריתריאה בלבד בזכות פניית ארגוני זכויות האדם לערכאות משפטיות,⁵ אך ברורה כוונת הרשויות להרחיב את השימוש במדיניות, המכונה על ידי ארגוני זכויות האדם "רואנדה או סהרונים", שם המשקף את שתי הבחירות שמוצבות בפני מבקשי המקלט. לא ניתן להצדיק מעצר מנהלי של אזרחי אריתריאה וסודאן מתוקף סעיף 13 ו' (ב) (1) לחוק הכניסה לישראל משום שישראל מבקשת להרחיקם למדינות שאינן מאפשרות כל אופק שהייה חוקית בשטחן ואשר ההסכמים עליהם חתמו אותן מדינות עם מדינת ישראל, במידה ואכן נחתמו, הם סודיים ולכן אין לציבור יכולת לבקדם.

הדו"ח "רואנדה או סהרונים", הכולל ניתוח 24 עדויות של מבקשי מקלט שבקשותיהם נדחו על אף שטענותיהם מוצקות ביותר, מעלה שארבעה הצליחו להימלט מאריתריאה בטרם גויסו לשירות הצבאי ללא תאריך שחרור. 20 אזרחי אריתריאה האחרים, הספיקו בממוצע לשרת בצבא 11 שנים לפני שהצליחו להימלט. כל המרואיינים שמעו על חברים שנכנעו ללחצים ועזבו את ישראל לרואנדה, אולצו להבריא את הגבול לאוגנדה ונרצחו באכזריות על ידי דעא"ש בלוב, או שטבעו במימי הים התיכון בדרכם למקלט בטוח באירופה. חלקם גם הכירו את המתים.

ארגוני זכויות האדם מוחים נגד השימוש במעצר כדי לכפות על אדם לצאת למדינה שאינה מדינתו, כשההסכם שמכוחו הובטח לו שיקבל מעמד, זכויות והגנה, מוסתר מעיניו, מעיני הציבור, הכנסת, התקשורת, ארגוני זכויות אדם ונציבות הפליטים של האו"ם. במהלך תכתובת בין ארגוני זכויות האדם למקבלי ההחלטות, נמסר שהיועמ"ש

⁵ עת"מ 5126-07-15 בבית המשפט המחוזי בב"ש, א.ג.צ ואח' נגד מדינת ישראל – שר הפנים ואח', מיום 2 ביולי 2015: <http://hotline.org.il/legal-action/2ndsaharonimrwanda>

לממשלה התנה את ביצוע המהלך בקיום מספר תנאים במדינה השלישית, ובהם הימנעות מגירוש למקום סכנה (refoulement); היעדר חשש לפגיעה בחירות או בחיים; יכולת לקבל מעמד כך שיהיה לאדם אופק שהייה במדינה השלישית וכן יכולת להתקיים בכבוד ולעבוד. לטענת המדינה, תנאים אלו מתקיימים במדינה השלישית ועל כן אין כל מניעה לדרוש מאנשים המוגנים זמנית לצאת אליה. נציין שבתי-המשפט בבריטניה, אוסטרליה וכן בית הדין האירופי לזכויות אדם, עמדו במקרים השונים על חשיבות הפיקוח שצריכה המדינה השולחת לקיים ועל העובדה שהמדינה השולחת אינה יכולה להתפרק מחובותיה על-ידי הסתמכות על הבטחות המדינה הקולטת.⁶

עקב הפער הבלתי ניתן לגישור בין טענות המדינה בנוגע להסכמים ולטיב יישומם, לבין עדויותיהם של העוזבים שמצויים בקשר עם נציגי ארגוני זכויות האדם, שלח המוקד לפליטים ולמהגרים במהלך חודש אוגוסט 2015 שתי חוקרות לאוגנדה על מנת לפגוש מבקשי מקלט שגורשו לשם מרואנדה, לשמוע את עדויותיהם ולגבות את תצהיריהם. החוקרות, עו"ד ענת בן דור והגב' עדי דרורי אברהם, נסעו לאוגנדה בלבד משום שכל עשרות העדויות שגבו ארגוני זכויות האדם עד כה הבהירו שרואנדה אינה מאפשרת למגיעים מישראל להישאר בתחומה מעבר לימים ספורים בהם הם כלואים בהמתנה להברחתם לאוגנדה. גם למשרד המקומי של נציבות הפליטים של האו"ם מוכרים רק ארבעה אזרחי אריתריאה שהגיעו מישראל והצלחו להישאר ברואנדה. לטענת הנציבות, הארבעה נתמכים על ידה בהיעדר אפשרות לעבוד ובהיעדר מעמד חוקי ברואנדה, בניגוד להבטחות מדינת ישראל לבית המשפט.

החוקרות הצליחו לגבות בקמפלה שבאוגנדה עשרה תצהירים, תשעה מהם של אותם מבקשי מקלט שעזבו את ישראל, שעדיין שהו באוגנדה בעת הביקור וטרם נעצרו בגין

⁶ ר' למשל פסילת ההסכם שבין אוסטרליה למלזיה על-ידי בית המשפט הגבוה של אוסטרליה: Plaintiff M70/2011 v. Minister for Immigration and Citizenship; Plaintiff M106 of 2011 v. Minister for Immigration and Citizenship [2011] HCA 32 (August 2011); החלטתו של בית המשפט האירופאי לזכויות אדם שלא להרשות העברת מבקשי מקלט מבלגיה ליוון על-סמך אמנת דבלין: ECHR, Case of M.S.S v. Belgium and Greece (Application no. 21.1.2011 30696/09); החלטתו של בית המשפט העליון בבריטניה שלא להחזיר מבקשי מקלט לאיטליה מחשש שיחשפו בה להפרת זכויותיהם הבסיסיות: R((on the application of EM v. Secretary of State for the Home Department [2014] UKSC 12, 19.2.2014; וכן ראה ביקורתו של בית המשפט האירופאי לזכויות אדם על ההסכם שנערך בין איטליה לבין לוב: ECHR, Case of Hirsi Jamaa and others v. Italy (Application no. 27765/09, 22.2.2012).

שהות בלתי חוקית. תצהירים נגבו מתשעה אזרחי אריתריאה ששמונה מהם נשלחו מישראל לרואנדה וכן מאזרח סודאן אחד שנשלח מישראל ישירות לאוגנדה. תשעה ממוסרי התצהירים נשלחו מישראל בחודשים האחרונים. העשירי, הגיע לאוגנדה מאריתריאה והעיד על מאמציו לשחרר מהכלא האוגנדי את חבריו שנשלחו מישראל לרואנדה, גורשו ממנה לאוגנדה, בה נכלאו בגין שהות בלתי חוקית במדינה. **שמונה** אזרחי אריתריאה שנשלחו מישראל לרואנדה והעידו על קורותיהם, העידו גם על קורותיהם של **76** מבקשי מקלט נוספים שנשלחו יחד עמם מישראל לרואנדה וגורשו עמם לאוגנדה.

לחץ לעזוב את הארץ: כל תשעת המצהירים שהגיעו מישראל העידו שנכנעו ללחצים לעזוב את ישראל משום שזומנו למתקן חולות או משום שמאסו בשהייה בו.

הבטחות כוזבות של פקידי רשות ההגירה: שלושה מהמצהירים, שנשלחו מישראל במועדים שונים, העידו על הבטחות סרק ששמעו מפקידי משרד הפנים: 'הפקיד של משרד הפנים אמר שכאשר אני אגיע לרואנדה, יתנו לי עשרה ימים בבית מלון וש אחרי זה שמשד הפנים של רואנדה יביא לנו דרכון וש אני אוכל להישאר שם וגם לעשות ביזנס ולעבוד'.⁷ **שניים** נוספים ידעו לציין גם את שם פקיד משרד הפנים שהבטיח את ההבטחות: **"שישאי אמר לי שברואנדה הכל טוב, יש לימודים, יש עבודה. כשישבתי איתו הוא ביקש שארשום את הכישורים המקצועיים שלי ואמר שכך יהיה לי יותר קל למצוא עבודה."**⁸ וגם: **"שישאי אמר שברואנדה יקבלו אותי וש אני אוכל להישאר שם ולעבוד שם."**⁹

החרמת כל המסמכים בעת ההגעה ליעד: כל תשעת המצהירים שהגיעו מישראל, העידו שמסמכי הנסיעה שקיבלו בישראל נלקחו מהם עם נחיתתם בשדה התעופה.

כליאה ברואנדה עד להברחה לאוגנדה: שמונה אזרחי אריתריאה נכלאו בקיגאלי ונאסר עליהם לצאת מהמקום בו הוחזקו עד להברחתם לאוגנדה.

⁷ ראה עדות מס' 5, של ט.ב.ג. שנגבתה ביום 18 באוגוסט 2015.

⁸ ראה עדות מס' 8 של מ.ב. שנגבתה ביום 21 באוגוסט 2015.

⁹ ראה עדות מס' 9 של ק.ט.א. שנגבתה ביום 22 באוגוסט 2015.

שישה מתוכם הדגישו שביקשו להישאר ברואנדה, אך לא הותר להם לעשות כן.

שוד: חמישה מתוכם העידו שמעבר לסכום ההתחלתי אותו נדרשו לשלם עבור הברחתם לאוגנדה, סכום של \$100 עד \$250, הם נאלצו לשלם כספים לשודדים לובשי מדים בדרך לאוגנדה.

מעצר בגין שהות שלא כדין: אחד מהמצהירים נעצר באוגנדה בגין שהות שלא כדין. מצהיר נוסף, שהגיע מאריתריאה לאוגנדה ולא הגיע מישראל, העיד שביקר בכלא באוגנדה שתי קבוצות עצורים מישראל, אזרחי אריתריאה שנכלאו בגין שהות שלא כדין במדינה. קבוצה של שבעה ששהתה בכלא 40 ימים וקבוצה נוספת של שמונה שהייתה כלואה למשך 30 ימים. כן העיד האיש שעורך הדין שטיפל בשחרורם של שתי הקבוצות, ידע לספר לו על 27 אזרחי אריתריאה נוספים שנשלחו מישראל בשלושה מועדים שונים, ונכלאו לאחר שגורשו מרואנדה לאוגנדה.

על אף העדויות הקשות שמפורטות בתצהירים, אלו הן עדויותיהם של אותם בני מזל שניתן היה לאתר ולגבות מהם תצהירים בזכות העובדה שברשותם מכשיר טלפון נייד, אפשרות ליצור קשר והם אינם כלואים בגין שהות שלא כדין.

תצהירים אלו ועיקרי ממצאיהם נמסרו לבית המשפט המחוזי בבאר שבע, שדן בעתירת ארגוני זכויות האדם בעניין.

ב - 8 בנובמבר 2015 דחתה כב' השופטת ברקאי את עתירת הארגונים בטענה לפיה ממצאי הפיקוח מעלים שאין כל חשש למי שכבר יצאו למדינה השלישית וסיכמה:

"העותרים לא הרימו הנטל להוכיח כי המדינות השלישיות הן מדינות בהן נשקפת סכנה לחירותם ושלומם והמקרים שהובאו בפניי אינם משקפים מצב אובייקטיבי של מורחקים הנחשפים להתעמרות או רדיפה מצד אותן מדינות. מן התשתית הראייתית שבאה בפניי ניתן להסיק ברמת וודאות גבוהה, כי המצהירים אשר הגישו תצהירים

בתמיכה לעתירת העותרים בחרו מרצונם החופשי שלא לקבל מעמד באותה מדינה שלישית, אליה הורחקו ועל דעת עצמם השיגו גבול למדינה אחרת".¹⁰

כך, על אף ששישה מבין תשעה נותני התצהירים שנשלחו מישראל, הדגישו שביקשו להישאר ברואנדה אך לא הורשו לצאת מפתח המלון בקיגאלי ולהישאר במדינה אליה נשלחו.

התחייבות המדינה בעקבות המידע שנאסף באוגנדה והדיון בבית המשפט

בעקבות המידע שאספו החוקרות באוגנדה, הגשתו לבית המשפט המחוזי בב"ש ודיון שנערך בעתירה בבית המשפט ביום 12 באוקטובר 2015, התחייבה המדינה בין היתר:

"א. ימסר למורחקים דף מידע מעודכן ובו, בשונה מן העבר, ימצא מידע מפורט יותר וכן מספר טלפון אשר יהיה זמין לפניות היוצאים בשעות העבודה של המשרד וכי מענה טלפוני זה נועד לתת מענה גם לבעיות המתעוררות במדינת היעד.

...

ג. בשונה מן העבר, תעודת המעבר המונפקת לעוזב את הארץ תישאר בידיו גם לאחר הגעתו למדינה השלישית ולא תילקח ממנו כפי שהיה בעבר, באופן המבטיח לו כי יוכל להסתובב ללא חשש במדינה השלישית, עד לקבלת היתר שהייה באותה מדינה...

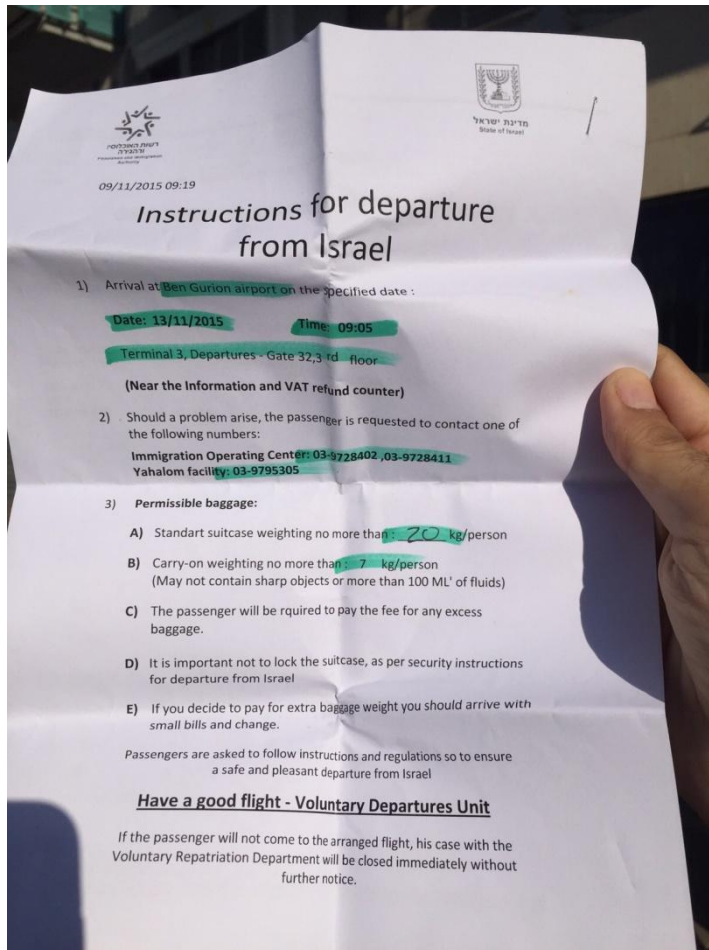
ד. יתקיים מפגש אוריינטציה של המורחקים בעת הגעתם למדינה השלישית במסגרתו יקבלו מידע על החיים באותה מדינה והם יתודרכו כיצד לקדם קבלת היתרי עבודה או היתרי שהייה באותה מדינה וכל מידע חשוב אחר שיקל על קליטתם באותה מדינה."

הפרת התחייבות המדינה ותוצאותיה: הפרת עיקרון איסור הגירוש

ב-13 בנובמבר 2015 יצאו את הארץ במסגרת תוכנית "העזיבה מרצון" של רשות ההגירה שלושה אזרחי אריתריאה נוספים בדרכם לקיגאלי, רואנדה. לטענת אחד מהם, פילמון, כפי שנמסרה לכתב "המקום הכי חם בגיהינום", תוך שלושה ימים מיום שניגש לרשות ההגירה כבר נקבע מועד טיסתו לרואנדה.

¹⁰ עת"מ 5126-07-15 בבית המשפט המחוזי בב"ש, א.ג.צ ואח' נגד מדינת ישראל – שר הפנים ואח', פס"ד של כב' השופטת ברקאי מיום 8 בנובמבר 2015, פסקה 25.

ממסמכי הנסיעה אותם צילם ושלח פילמון לכתב, עולה שבניגוד להבטחת המדינה לבית המשפט, לא חל כל שינוי בטופס ההנחיות ליוצאים מישראל. כפי שכבר פורסם על ידנו בעבר, גם במסמכיו של פילמון צוין שמטרת הגעתו לרואנדה היא חופש ושנאסר עליו לעבוד בה.¹¹

בתמונה: הנחיות ליציאה מישראל שקיבל פילמון, נותרו ללא שינוי למעלה מחודש לאחר הבטחת המדינה לעדכון

¹¹ באין רצון חופשי, הליך החזרה "מרצון" של מבקשי מקלט מישראל, המוקד לפליטים ולמהגרים ו.א.ס.ף - ארגון סיוע לפליטים, פברואר 2015: <http://hotline.org.il/publication/withoutfreewill>, עמ' 24.

בניגוד להבטחת המדינה, עם הגעתם לקיגאלי, נלקחו מהעוזבים כל מסמכיהם המזהים ועקב חששם להיעצר הם המשיכו בו ביום לאוגנדה ממנה המשיכו לקניה. מסעם הסתיים בקניה, ב-17 בנובמבר 2015 עת נעצרו על ידי היחידה למלחמה בטרור של משטרת קניה, בחשד לכוונותיהם. רק ב-22 בנובמבר הצליח פילמון להודיע לכתב, יואל הרצברג, על מעצרו, יחד עם שני חבריו למסע, ואפשר למוקד הפליטים ולמהגרים ליידע את נציבות הפליטים של האו"ם בעניין. יום למחרת נערך דיון בעניינם בבית המשפט בניירובי והוחלט על גירושם לאריתריאה. נכון למועד פרסום הדו"ח, השלושה עדיין כלואים בניירובי ונציבות הפליטים של האו"ם פועלת, בשיתוף עם עורכת דין מקומית שאת שירותיה שכרו השלושה, במאמץ למנוע את גירושם לאריתריאה. אם יגורשו הם עלולים להיעצר בתנאים קשים לתקופה ארוכה ולהיחשף לעינויים שיסכנו את חייהם.

ב-29 בנובמבר 2015 הגישו שני העותרים אזרחי אריתריאה וששת ארגוני זכויות האדם ערעור לבית המשפט העליון בבקשה לקבוע שלא ניתן לכלוא את מי שמסרב לצאת למדינה שלישית תחת הסדר חשאי. העותרים טענו ששגה בית המשפט המחוזי עת אישר מעצר מנהלי ללא הגבלת זמן מכוח הסדר חשאי, לא קיים דיון בפרטי הפגמים שנפלו באמצעי הפיקוח להם טענה המדינה, דחה את עדויותיהם ותצהיריהם של העוזבים וטען שלא הורם הנטל להוכחת חשש לשלומם של העוזבים לרואנדה, לא קיים דיון בטענות הארגונים אודות המידע שהציגה המדינה ופגע בזכות להליך הוגן כשאפשר למדינה לנצל את החיסיון גם על מנת להסתיר מידע על שיחות שקיימו אנשי רשות ההגירה עם העוזבים.¹²

¹² ע"מ 8101/15 א.ג.צ ואח' נגד מדינת ישראל – שר הפנים ואח' מיום 29 בנובמבר 2015.

פירוט עיקרי ממצאי החוקרות באוגנדה

העדר מנגנון פיקוח על ביטחונם של מבקשי המקלט העוזבים את ישראל

המדינה טענה במסגרת ההליך המשפטי בבית המשפט המחוזי בבאר שבע, שלפי נהלי רשות האוכלוסין קיים מנגנון פיקוח שמטרתו להבטיח שהנשלחים על-ידה למדינה שלישית אכן יתקבלו באופן שהובטח להם. החוקרות מצאו כי לא זו בלבד שמי שנשלחו לרואנדה לא הורשו להשאר בה, אלא גם שמנגנון הפיקוח הוא חסר-ערך לחלוטין.

כל המצהירים שרואינו נשאלו לגבי הפיקוח שלטענת רשות האוכלוסין היא מקיימת אודות יישום ההסדרים וגורלם של העוזבים לאחר עזיבתם. הרשות טענה כי הליכי הפיקוח והבקרה מתבססים בעיקר על מתן פרטי קשר של פקיד רשות האוכלוסין ליוצאים, למקרה שבו יתקלו ב"בעיות"; ומעקב טלפוני יזום של הרשות אחר העוזבים. חלק מן המצהירים קיבלו מפקידי הרשות מסמך באנגלית שנושא את הכותרת "Instructions for Departure from Israel". מסמך זה לא ניתן לכולם. חלק ממקבלי המסמך העידו שאינם קוראים אנגלית, לא הבינו מה כתוב במסמך ואיש לא הסביר להם שיש בו מספרי טלפון של אנשי רשות ההגירה, אליהם הם אמורים להתקשר במקרה של בעיה. ממילא, המסמך נלקח מידי המצהירים שקיבלו אותו, ביחד עם כל מסמכיהם האחרים, עם הגעתם לשדה התעופה בקיגאלי, רואנדה.

מעבר לעובדה שפרטי הקשר לא ניתנו לכל המצהירים, לא הובנו על ידי אחרים וממילא נלקחו עם הכניסה לרואנדה, לא ניתנת נגישות לאמצעי תקשורת במלון בו משוכנים העוזבים עם הגעתם לרואנדה. אחד המרואיינים אף העיד שרצה להתקשר לחבר כאשר הגיע למלון בקיגאלי אך הפקיד במלון לא נתן לו גישה לטלפון או לאינטרנט.

חלק מהמצהירים הצהירו שלפני עזיבתם את ישראל, הם מסרו לפקיד רשות האוכלוסין מספרי טלפון שלהם או של מכריהם, לכאורה כדי שהרשות תוכל לעקוב אחר קורותיהם, אולם נכון למועד המפגש בחודש אוגוסט 2015 איש מרשות ההגירה לא יצר קשר איתם או עם מכריהם.

עדויות אלה מלמדות ש"מנגנון הפיקוח" שהמדינה טוענת לו חסר ערך לחלוטין – העוזבים נאלצים לעזוב את רואנדה בעל כרחם ואין להם כל דרך להודיע לרשות ההגירה בזמן אמת שכך נוהגים בהם. פקידי הרשות לא יצרו קשר עם איש מהמצהירים בנקודת הזמן המשמעותית (ולמעשה, בכלל). ממילא, לפי הבנתם וכפי שאכן עולה מתצהיריהם, האופן שבו נוהגים בהם ברואנדה תואם מראש עם רשות ההגירה בישראל – ואם כך על מה יתלוננו בפני אנשי הרשות?

החרמת מסמכי הנסיעה ברואנדה, כליאה, הברחה ושד בדרך לאוגנדה

תיעוד קורותיהם של המצהירים המרואיינים, אשר הוטסו יחד עם מבקשי מקלט נוספים או פגשו אנשים נוספים במצב זה בבית הכלא באוגנדה, ואשר מעידים על קורותיהם של 84 בני אדם שנשלחו מישראל לרואנדה, מלמד על שיטת פעולה. טרם הנסיעה נמסר למי שהסכימו לעזוב מרצון, על-ידי פקידי רשות האוכלוסין בישראל, שאנשי ההגירה של רואנדה יפגשו אותם בשדה-התעופה. ואכן בשדה-התעופה המתין להם אדם אשר כבר בעת שהם ניגשים לתור המהגרים והתיירים, טרם הכניסה לרואנדה, הפריד אותם מעל הנוסעים האחרים, נטל את מסמכיהם ומרגע זה ניהל את כל תנועותיהם. תנועתם הוגבלה למלון בו שוכנו, הם לא הורשו לעזוב את המלון שנשמר על ידי שומר חמוש והם לא הורשו להישאר ברואנדה. הובהר להם שעליהם לשלם סכומי כסף נוספים תמורת הברחתם לאוגנדה. האדם שקיבל את פניהם, החרים את מסמכיהם והבהיר להם שהם חייבים לעזוב את רואנדה, נחזה בעיני המצהירים כמי שעובד ברשות ההגירה ברואנדה או כפקיד רשמי אחר ברואנדה. גם העובדה שהיה בסמכותו לאפשר את כניסתם למדינה חיזקה בעיניהם רושם זה.

כשמצאו עצמם במצב בו נלקחו מהם כל המסמכים המזהים; ללא אפשרות לצאת מן המלון עליו הוצב שומר שהזהיר שאם יצאו ייעצרו – לא היתה לעוזבים ברירה אלא לקבל את ה"פתרון" האחד והיחיד שהוצע להם: יציאה שלא כדין מרואנדה לאוגנדה. המסע לאוגנדה נעשה על-ידי הסעתם של העוזבים ברכב אל סמוך לגבול האוגנדי וחצייתו שלא כדין לצד השני שם המתינה הסעה לקמפלה. נוכח תיאוריהם של העוזבים, לא יכול להיות ספק בכך שמדובר בגניבת גבול שאינה חוקית. המסע נעשה בלילה, בהליכה, כאשר האנשים הוזהרו לשמור על השקט, לא להאיר, להשמיד לפני המסע את

כל התעודות שעיימם וכדומה. העובדה שמחצית מהמצהירים נדרשו לשלם סכומי כסף נוספים במהלך הדרך מרואנדה לאוגנדה, מחזקת את החשד שמדובר בשוד מאורגן של כספים שידוע לפקיד שקלט אותם שהם נושאים על גופם במזומן: הכספים אותם קיבלו מרשויות מדינת ישראל עם עזיבתם את הארץ.

מניעת הגשה או דחיית בקשות מקלט באוגנדה בגין הגעה מישראל

ממידע שנמסר מארגוני זכויות אדם באוגנדה ונציג ממשלת אוגנדה, עמם נפגשו החוקרות בקמפלה, מבקש מקלט שהגיע לאוגנדה דרך מדינה אחרת הנתפסת כ"בטוחה" (כמו ישראל) עלול להדחות מטעם זה בלבד. מי שבקשתו למקלט נדחת צפוי לגירוש למדינת מוצאו. מי שבוחר לשקר על אופן הגעתו לאוגנדה צפוי לעבור ראיון בו יעומת עם העובדות על ידי פקידים מיומנים בכך. תצהיריהם של מבקשי המקלט מעידים אף הם על נכונות מידע זה.

בנוסף, הגשת בקשה למקלט כרוכה, על-פי העדויות, בקשיים לא מבוטלים: הגשתה נעשית בתחנות המשטרה, היא חושפת את המבקשים לדרישות שוחד ולאיומים ועוד. שהות באוגנדה ללא היתר מסוכנת ביותר: מי שנכנס לאוגנדה שלא כדין, שוהה בה שלא כדין ללא הסדרת מעמדו, או מנסה לצאת את אוגנדה שלא כדין, מסתכן במעצר ובגירוש. המצהירים שרואיינו בעת שהותם באוגנדה שוהים בה ברובם ללא היתר שהייה, מבלי שיוכלו לעבוד לפרנסתם וללא כל שליטה בגורלם. גם אלו מהם שהצליחו להגיש בקשה למקלט, מספרים שהתעודה שניתנה להם כמבקשי מקלט הממתינים לראיון, לא איפשרה להם למצוא מקור פרנסה.

נוכח מצב זה, רוב מבקשי המקלט שהוברחו מרואנדה לאוגנדה עזבו גם אותה בחפזם אחר מקלט בטוח, עובדה שהקשתה על החוקרות שנשלחו על ידי המוקד לפליטים ולמהגרים לאתר שם מבקשי מקלט נוספים שהגיעו מישראל. המעטים שנותרו באוגנדה הם מי שהגיעו זה עתה, או "ותיקים" יותר שנשמכים על סכומי כסף שנשלחים להם מידי קרוביהם, במהלך ההמתנה לבקשותיהם להתאחד עמם במדינות האיחוד האירופאי או במדינות מערביות אחרות.

מעצר מבקשי מקלט המנסים לחצות את הגבול באוגנדה ובקניה

מעדויות עולה שרוב הנשלחים מישראל לרואנדה ומוברחים לאוגנדה, ממשיכים לדרום-סודן, רבים מהם במסגרת מסעם ללוב ומשם לאירופה. בזמן שהותן בקמפלה שבאוגנדה קיבלו החוקרות דיווחים על מעצרים של אותם מבקשי מקלט שמנסים לחצות את הגבול ונתפסים בעת החצייה. נודע להן כי בתחנת המשטרה Kisugu מוחזקים שבעה אזרחי אריתריאה שנשלחו מישראל לרואנדה, הוברחו לאוגנדה ונתפסו בעת הניסיון לחצות את הגבול לדרום-סודן.

החוקרות ביקרו בתחנת המשטרה וביקשו מן השוטרים רשות להביא מזון ומים נקיים לכלואים. השוטרים הוציאו שנים מן הכלואים לפגוש בהן. תא המעצר היה חשוך לחלוטין, ללא אמצעי תאורה או חלון. הצטופפו בו הרבה אנשים. האור היחיד שנכנס אל התא היה מן הסורגים שבחלק העליון של הדלת. סרחון עז נדף מן החדר. הכלואים סיפרו שחמישה מהם עזבו את ישראל ב-5 באוגוסט 2015, ושנים מהם ב-7 באוגוסט 2015. מיד לאחר הגעתם לרואנדה הם הוברחו לאוגנדה. הם נתפסו ליד הגבול עם דרום-סודאן ב-10 באוגוסט 2015. יומיים לאחר מכן הועברו לתחנת המשטרה בקמפלה. הם סיפרו שמאכילים אותם פעם ביום בתבשיל בננות, שאין שירותים בתא, אין מיטות או כיסאות והמקום כה צפוף עד שאין אפשרות לכולם לישון על הרצפה באותה עת. הם לא ידעו מה צפוי להם והתחננו שהחוקרות תיידענה את אנשי נציבות הפליטים של האו"ם שהם עצורים שם. במועד בו עזבו החוקרות את אוגנדה, 24 באוגוסט 2015, אנשים אלה עדיין הוחזקו במעצר.

עורכי-הדין של ארגון Refugee Law Project באוגנדה הסבירו לחוקרות כי השהייה במעצר היא לקראת דיון בבית המשפט. עוד הוסבר להן כי הכלואים יוכלו להשתחרר בערובה מן המעצר, אולם לצורך כך יש למצוא ערב אוגנדי וכן לשלם ערבות שעלולה להגיע גם ל-\$1,000. מי שנתפס בגין שהייה שלא כדין או בניסיון לעבור את הגבול שלא כחוק מטופל על-ידי רשויות ההגירה. הוא עלול להישפט למאסר ואף להיות מגורש חזרה לארצו. ארגון Refugee Law Project מסר שניתן להגיש בקשת מקלט במעצר. עם זאת, מבקשי מקלט שניסו להגיש בקשה למקלט לאחר ששוחררו בערבות מן המעצר הצהירו שלא ניתן היה לקדם את בקשת המקלט או לקבל תעודת מבקש מקלט.

עיקרי עשרת העדויות שנמסרו לחוקרות בתצהירים באוגנדה¹³

1. עדותו של א.ט.ט

אני אזרח אריתריאה, נשוי ואב לילד בן שלוש. אישתי ובני נמצאים בישראל. אישתי כעת בהיריון ועתידה ללדת את בננו השני בחודש דצמבר. הגעתי לישראל ביוני 2010 בגלל בעיות פוליטיות והשירות הצבאי הבלתי נגמר בארצי. לא הגשתי בקשה למקלט בישראל כי כל מי שאני מכיר שביקש מקלט נדחה או שבכלל לא קיבל תשובה. בתאריך 15 ביולי 2015, כשבאתי לחדש את רישיון הישיבה שלי כרגיל, אמרו לי שעלי ללכת לחולות. הסברתי שאני נשוי, שיש לי ילד ושאישתי בהיריון. הפקיד אמר לי שאני יכול לקחת מענק עזיבה ושה יצא הרבה כסף עם אישתי ובני ואז נוכל לחזור כולנו לאריתריאה. הסברתי לו שמסוכן לי לחזור לארצי. הפקיד אמר שאם אני לא רוצה ללכת לחולות, שאקח עו"ד. הלכתי לעורך-דין, הוא רצה שאשלם לו 4,000 ₪. הוא גם אמר שלא בטוח שהוא יצליח, שאולי אקבל דחייה של חודש חודשיים אבל רק בית משפט יחליט בסוף.

לא היה לי כסף לשלם ופחדתי שממילא העורך-דין לא יצליח אז החלטתי שאני חייב לעזוב. הלכתי למשרד הפנים בסלמה. הפקיד אמר לי שהוא יתן לי ויזה לחודש ואחרי זה אלך לרואנדה ושם הם יתנו לי ויזה. **הפקיד אמר לי שאני יכול להיות רגוע, אני אקבל ברואנדה כל מה שאני צריך, שאם ארצה לעבוד – אוכל לעבוד, שאני אוכל לחיות שם.** חשבתי שאם יקבלו אותי כמו שצריך ברואנדה אני אביא לשם גם את המשפחה שלי. הפקיד ביקש שאני אשאיר טלפון של חבר או של אח כדי שהוא יוכל להתקשר אם תהיה איזו בעיה אחרי שאני אסע. נתתי את הטלפונים. איש לא התקשר. ביום 12.8.2015 באתי לשדה התעופה. נתנו לי תעודת מסע, ויזה לרואנדה ו-Boarding Pass. היה גם נייר באנגלית אבל אני לא קורא אנגלית ולא יודע מה כתוב שם. לא הסבירו לי שיש שם טלפונים של רשות ההגירה למקרה הצורך.

המטוס טס לטורקיה ואחרי עצירה של חמש שעות המשיך לקיגאלי. היינו 14 אזרחי אריתריאה על המטוס. כשהגענו לשדה התעופה בקיגאלי ועמדנו בתור של ההגירה, הגיע איש עם חליפה ולקח אותנו הצידה. **הוא לקח מאיתנו את כל הניירות והמסמכים שלנו.**

¹³ שמותיהם המלאים של עשרת המצהירים נמסרו לבית המשפט. עדויות אלו נמסרו בתצהירים לחוקרות עדי דרורי אברהם ועו"ד ענת בן דור בקמפלה, אוגנדה, במהלך אוגוסט 2015. ההדגשות הוספו לטקסט.

אחר-כך הסיעו אותנו מהשדה למלון. שאלתי את הנהג מה עם המסמכים שלי, איפה תעודת המעבר? הנהג אמר "אני לא יודע".

הגענו למלון. **בכניסה היה שומר**. לא היו שם אורחים אחרים. השעה הייתה בערך שתיים או שלוש בלילה. בבוקר כמה מאיתנו רצו לצאת מהמלון. **השומר אמר שיש לו הוראות לא לתת לאף אחד לצאת**. הוא אמר שאם אנחנו רוצים משהו – ניתן כסף ויביאו לנו. הוא אמר שאם נצא לרחוב המשטרה תתפוס אותנו. אחר הצהריים, בסביבות 15:00 באו לקחת אותנו. אמרו לנו שמעבירים אותנו לאוגנדה ושנאנחנו צריכים לשלם \$150 עכשיו ו-\$100 אחרי שנעבור את הגבול. **שנים מאיתנו אמרו שהם לא מוכנים לנסוע – אמרו להם שהם נשארים ברואנדה והם רוצים להישאר**. אחד אמר שיש לו משפחה ברואנדה והוא רוצה לצאת. הנהג אמר לו שאם הוא רוצה לראות משפחה או חברים, הם יכולים לבוא למלון, אבל אף אחד לא יוצא מהמלון. הוא אמר שאם הם רוצים להישאר הם יכולים להישאר במלון, הם יצטרכו לשלם למלון ואסור להם לצאת, ושם הם רוצים – יצאו לאוגנדה בעוד כמה ימים כשיגיעו עוד אנשים מישראל.

כל האחרים, 12 במספר, הועלנו על הרכב. **הנהג אמר להשאר כל מסמך שיכול להעיד שבאנו מישראל**. אפילו את הקבלה על הטלפון. היינו צריכים לזרוק את הכל. הגענו לגבול הלילה מאוחר. נהג אחד נשאר באוטו, השני הוביל אותנו. הוא הלך קדימה. כל פעם שראה משהו – אמר לנו לשכב על הארץ. אחרי בערך חצי שעה הליכה עברנו את הגבול, חיכה לנו שם אוטו. הוסענו בצפיפות רבה. אחרי כשלוש שעות פגש אותנו אדם עם אוטו יותר גדול. הוא גם אסף \$100 מכל אחד מאיתנו.

אני בקמפלה מיום שישי 14/8/2015. עדיין לא נרשמתי במשטרה כמבקש מקלט. אני מפחד ללכת למשטרה. אני לא יודע מה לעשות עכשיו. אני חייב למצוא דרך להתאחד עם המשפחה שלי. אני מאד עצוב שמדינת ישראל פירקה את המשפחה שלי. אישתי אמורה ללדת בחודש דצמבר, אני דואג – איך היא תלד לבד? איך היא תסתדר עם תינוק חדש ושני ילדים? מתי אני אראה את הבן החדש שיוולד לי?

20 באוגוסט 2015

2. עדותו של ב.מ.ה.

אני אזרח אריתריאה, הגעתי לישראל בשנת 2009 לבקש הגנה בגלל המצב הפוליטי בארצו.

בחודש יולי 2015 קיבלתי זימון לחולות. הרגשתי שאני לא מסוגל ללכת לשם. לא עזבתי כלא אחד כדי להחליף אותו בכלא אחר.

פניתי לרשות ההגירה ברח' סלמה בתל-אביב ואמרתי להם שאני מוכן לעזוב את ישראל כי אני לא מסוגל ללכת לחולות. הם אמרו שאני יכול ללכת לארצו או לרואנדה. ביקשתי ללכת לאתיופיה כי מסוכן לי בארצו. הם אמרו "רק רואנדה". הפקידים ביקשו שאני אשאיר את הפייסבוק שלי אבל אין לי פייסבוק.

כשבאתי לשדה התעופה ביום 15.7.2015 נתנו לי תעודת מעבר (צילמתי את התעודה בטלפון הנייד שלי). לא קיבלתי אף מסמך אחר. בעת שעשיתי את תצהירי הוצג בפני מסמך באנגלית נושא כותרת Instructions for Departure from Israel אבל אני לא קיבלתי מסמך כזה.

היו בטיסה עוד 16 אזרחי אריתריאה. המטוס עצר באיסטנבול למשך חמש שעות. אחר כך טסנו לרואנדה.

כשהגענו לשדה התעופה ברואנדה בא בן-אדם מההגירה ואסף אותנו בצד אחד. הוא לקח מכולם את המסמכים וגם ממני.

העמיסו אותנו על 2 מכוניות ולקחו אותנו למלון. בכניסה עמד שומר. היינו שם עד היום שלמחרת. אמרו לנו שאסור לצאת מהמלון. בבוקר ובצהרים באו נשים לבשל לנו אוכל.

בשעה 15:00 בא הנהג שהביא אותנו משדה התעופה ואמר **שכעת לוקחים אותנו לאוגנדה**. כל אחד נדרש לשלם \$250 עבור ההברחה.

הסיעו אותנו עד לגבול. הגענו בלילה. חצינו את הגבול ברגל, בצד השני חיכה רכב. הסיעו אותנו לקמפלה, אוגנדה, זה לקח בערך חמש שעות.

אני כעת בקמפלה. חברים שהגיעו קודם עוזרים לי. אני לא חושב שאני אוכל להישאר פה. אם אומר שבאתי מישראל ומרואנדה יגידו לי – למה לא נשארת ברואנדה? אני לא יכול לספר שבאתי מדרום סודן.

חברים שהגיעו איתי ניסו להמשיך למקומות אחרים. הם התקשרו לספר לי שבאמצע המדבר בלוב המברחים עזבו אותם בלי אוכל ובלי מים ואחד מהם מת.

אני לא מרגיש חופשי בקמפלה. אין לי מסמכים ואני כל הזמן מפחד ללכת ברחוב. אלה לא חיים. אני לא יודע מה יהיה איתי.

22 באוגוסט 2015

3. עדותו של ה.א.ג.

אני אזרח אריתריאה, הגעתי לישראל בשנת 2008 כדי לבקש מקלט כי היו לי ולמשפחתי הרבה בעיות עם המשטר באריתריאה.

בתחילה היה לי רישיון ישיבה אבל אחר-כך נדרשתי לעבור ולהתגורר במתקן חולות. השהות שם היתה לי קשה ביותר, זה הרגיש כמו כלא.

היתה לי משפחה בתל-אביב וכל פעם שרציתי לבקר אותם הייתי צריך לבקש רשות לצאת מהמתקן. לעתים קרובות המשרד של ההגירה היה סגור ולא היה ממי לבקש. כאשר הם היו שם, הם כל פעם היו שואלים –"למה אתה לא חוזר לאפריקה?"

פעם ביקשתי רישיון לבקר את משפחתי, לא קיבלתי. נסעתי בכל זאת. כאשר חזרתי נענשתי בחודש כליאה בסהרונים. זה קרה עוד פעמים, כל פעם נאסרתי. אני חושב שתקופות המאסר שקיבלתי היו מעבר למותר לפי החוק.

בקשת המקלט שלי נדחתה. הגשתי ערעור לבדי אבל גם הוא נדחה – הכל בחולות נדחה. אנשים מסתובבים שם לחוצים בגלל המצב.

בסוף אמרתי לפקידים שאני מוכן לעזוב. אמרו לי שאני אסע לרואנדה ושקבל שם עם הגעתי 10 ימים במלון וששם הכל יהיה בסדר. הפקיד מההגירה ביקש את מספר הטלפון והאי-מייל שלי ואמר לי שהוא יתקשר אלי לאחר שאגיע לרואנדה לראות שהכל בסדר. נתתי לו את הפרטים אבל איש לא התקשר או כתב אלי. לא קיבלתי מספרים של רשות ההגירה כדי להתקשר אליהם.

טסתי לרואנדה ביום 29.6.2015 דרך איסטנבול. היו עמי שני אזרחים אריתראים נוספים. נחתנו בקיגאלי באמצע הלילה. בתור בהגירה **לקחו את המסמכים שהיו עימנו** ואמרו לנו להמתין בצד.

אחר-כך לקחו אותנו למלון בקיגאלי. רציתי להתקשר לחבר באוגנדה לומר לו שהגעתי אבל הפקיד במלון **לא נתן לי להשתמש בטלפון ולא נתן לי גישה לאינטרנט. רציתי לצאת מן המלון אבל הוא אמר שאסור לי לצאת** ושם אצא ללא מסמכים אני אעצר על-ידי המשטרה. הוא אמר שאם אני רוצה להסתכל החוצה, יש חלון.

אחרי לילה אחד במלון בא אדם והודיע שאנו עוברים לאוגנדה. נדרשנו לשלם סך \$250 עבור ההברחה. \$150 שולמו במקום והיתרה תשולם בקמפלה.

לקחו אותנו לגבול בטרנזיט, היינו 13 אנשים. רב הדרך נסענו אבל כשהגענו לגבול היינו צריכים ללכת מהר ובשקט. היה לנו מזל, לא נעצרנו שם, אני יודע שרבים מחברי נשדדים בעת חציית הגבול וכל כספם נלקח מהם.

לפנות בוקר הגענו לקמפלה ושלמנו לנהג שהביא אותנו. התקשרתי לחבר שלי והוא כיוון אותי למלון. אחר-כך הוא עזר לי להרשם במשטרה. לא הלכתי בעצמי, שלמנו לבחור אריתראי שעובד שם והוא רשם אותי.

יש לי ריאיון מקלט ב-OPM (Office of the Prime Minister) בחודש נובמבר, בינתיים אסור לי לעבוד. אני יושב ומחכה. אני חי מכסף ששולחים לי קרובי משפחה וחברים מחו"ל.

החיים בקמפלה יקרים מאד וזו בעיה כי **אסור לעבוד וגם אי-אפשר למצוא עבודה**. אני מחכה כאן בתקווה שהליך איחוד המשפחות שלי עם קרובי משפחתי בשווייץ יצליח. חברים אחרים שלי שלא מצליחים להתקיים פה, מסכנים את נפשם ומנסים לחצות את הגבול לסודן.

20 באוגוסט 2015

4. עדותו של ט.ב.

אני אזרח אריתריאה והגעתי לישראל בשנת 2011. במחצית שנת 2015 החלטתי שאין לי ברירה אלא לעזוב את ישראל. פחדתי שיכניסו אותי לחולות ולא יהיה לי רישיון לעבוד כמו שצריך.

פניתי לרשות ההגירה ואמרו לי שאני אסע לרואנדה ומשם רשות ההגירה הסדירה את המעבר שלי לאוגנדה. נאמר לי שהחצייה לאוגנדה תהיה בדרך היבשה ושאיני אקבל תעודת מעבר רק עד לרואנדה כי החציה לאוגנדה אינה חוקית.

פקיד רשות ההגירה ביקש ממני להשאיר עימו טלפון של קרוב משפחה שלי בישראל. נתתי לו טלפון של בן-דוד שלי. עד היום איש לא התקשר אליו.

קיבלתי מסמך בשפה האנגלית שנושא את הכותרת "Instructions for Departure from Israel, אני לא קורא אנגלית. לא נאמר לי שבמסמך יש מספרי טלפון שאליהם אני אמור להתקשר אם יהיו לי בעיות.

עזבתי את ישראל בטיסה ביום 15 ביוני 2015. המטוס עצר במצרים, באתיופיה (לכמה שעות) ואז לרואנדה. היינו תשעה אנשים שהגיעו לרואנדה.

בעת הגעתנו לשדה התעופה חיכה לנו אדם מההגירה. הוא לקח את תעודת המעבר שניתנה לי ואת כרטיסי הטיסה. אחר-כך הוא לקח אותנו לבית מלון.

שהינו בבית המלון כ-24 שעות ואחר כך כל אחד נדרש לשלם סך \$250 עבור ההברחה לאוגנדה. הוסענו אל הגבול ואז נתבקשנו לרדת וללכת ברגל. הסתתרנו כשעה והלכנו כחצי שעה.

כשחצינו את הגבול, חיכתה לנו קבוצה של אנשים במדים. אני לא יודע אם הם שוטרים אמיתיים או לא, אבל הם דרשו מאיתנו את כל הכסף שלנו ואיימו שאם לא נשלם להם, הם יגרמו למעצרנו. נתתי להם את כל הכסף שנשאר לי (קיבלתי מרשות ההגירה \$3,500, שילמתי עבור ההברחה \$250 ואת היתרה נתתי לשוטרים בגבול).

כשהגעתי לקמפלה קיבלתי, בעזרת חברים מישראל, כסף ועימו יצאתי עם מברחים לכיוון דרום סודן.

כאשר הגעתנו בסמוך לגבול עצרו אותנו שוטרים. לא היה בידינו כל מסמך מזהה וזה גרם להם לחשוד בנו שאנו טרוריסטים. אמרנו שאנו פליטים ושגורשנו מישראל. לאחר שלושה ימים של מעצר בתחנה ליד הגבול, הועברנו למעצר בתחנת משטרה ברח' גינגה בקמפלה.

כשהגענו לבית המעצר קצין משטרה אמר לנו "ממשלת אוגנדה לא תקנה לכם כרטיס לצאת מפה. אם אתם לא תקנו כרטיס לאריתריאה ניקח אתכם לבית כלא גדול ואתם תאסרו". אמרתי לקצין שאני לא חוזר לארצי והוא יכול לקחת אותי לכלא.

הוחזקתי בתחנת המשטרה ברח' גינגה כארבעים ימים כל הזמן חקרו אותנו – מה פתאום באנו מישראל? האם עברנו אימונים בישראל? כמה חודשים היינו בחולות? איפה התיקים שלנו ומה ניסינו להוביל בתיקים. היה קשה להסביר שאנו פליטים תמימים.

התנאים בתא המעצר היו קשים. היו שם שני חדרים מחוברים בערך 5X5 מטר מרובע. השירותים היו באותו החדר ללא מחיצה. היה לכלוך וריח רע ורבים מאיתנו חלו. קיבלנו אוכל רק פעם ביום - תבשיל בננה ואורז. הייתי רעב כל הזמן.

רק לאחר 40 יום שוחררנו בערבות (אני מצרף לתצהירי את כתב הערבות). נדרשתי לשוב ולהתייצב לבירור אצל ההגירה ב-30.7.15.

לאחר השחרור יעצו לי חברים מן הקהילה ללכת למשרד ראש הממשלה (OPM) ולהגיש בקשת מקלט. כאשר נרשמתי היה טופס ובו התבקשתי לציין מתי עזבתי את ארצי ואלו מדינות עברתי בדרך. ציינתי את ישראל ברשימת המדינות. **הפקיד אמר לי למחוק את ישראל כי זה רק יעשה בעיות, יעורר הרבה שאלות ואפילו יגרום לדחיית הבקשה שלי.** לא מחקתי את ישראל, כי הרי כבר אמרתי למשטרה שהייתי בישראל.

בגלל שאני משוחרר בערובה מן המעצר, לא נקבע מועד לבירור בקשת המקלט שלי. נאמר לי שאני צריך קודם כל להסדיר את ענין הערבות והמעצר. אני מתייצב כל שבוע במשרד ההגירה אבל הם לא עושים דבר – רק דוחים כל הזמן את התאריך.

אין לי כל מסמך מזהה או אישור לשהות בקמפלה. כל מה שיש בידי הוא מסמך השחרור 2 בערובה שמצורף לתצהירי. אני לא יכול לעבוד. יושב כל היום. גר במלון בזכות הכסף ששולחים לי מכרים מחו"ל.

אני מאד מתוסכל. בישראל לא הייתי חופשי וגם כאן אני לא חופשי. אני כועס על מדינת ישראל ששמה אותי במצב הזה. אני חושב שצריך להפסיק לשלוח ככה אנשים לכאן. הרבה חיים הולכים לאיבוד כי אנשים נאלצים לחצות גבולות באופן בלתי חוקי וזה מאד מסוכן.

5. עדותו של ט.ב.ג.

אני אזרח אריתריאה, שהיתי בישראל מ-25.1.2008 ועד ליום 2.6.2015, כעת אני נמצא בקמפלה שבאוגנדה.

בסוף חודש מאי 2015 פניתי למשרד הפנים ברח' סלמה 53 בתל אביב ואמרתי להם שאני מוכן לצאת לרואנדה. זה היה אחרי הרבה זמן שהייתי בלי ויזה ופחדתי ששימו אותי בכלא.

הפקיד של משרד הפנים אמר שכאשר אני אגיע לרואנדה, יתנו לי 10 ימים בבית מלון וש אחרי זה **שמשד הפנים של רואנדה יביא לנו דרכון וש אני אוכל להשאר שם וגם לעשות ביזנס ולעבוד.**

הפקיד ביקש שאני אשאיר לו את פרטי הוויבר שלי, נתתי לו גם טלפון של חבר שלי שנמצא בישראל. הפקיד אמר שרשות ההגירה תתקשר אלי ותבדוק מה מצבי אחרי שאני אכנס לרואנדה. הפקיד נתן לי מספר טלפון שאליו אני יכול להתקשר אם תהיה לי בעיה.

ביום 3.6.2015 טסתי מישראל בטיסה של Ethiopian Airlines ביחד עם 13 אנשים מאריתריאה. טסנו דרך אתיופיה – אוגנדה ולבסוף הגענו לרואנדה. לא נתנו לנו מסמכי נסיעה אלא רק פתק ועליו פרטי הטיסה. הדיילים החזיקו את המסמכים שלנו וכנראה העבירו אותם מטיסה לטיסה.

כאשר נחתנו ברואנדה המתין לנו אדם ובידו המסמכים שלנו. חשבתי שהוא שייך למשרד הפנים ברואנדה, כי אמרו לנו בסלמה במשרד הפנים שאנשי משרד הפנים של רואנדה יקבלו את פנינו.

האיש שקיבל את פנינו לקח אותנו למלון בקיגאלי. הוא נתן לנו מספר טלפון שאליו נוכל להתקשר במקרה של בעיה. שאלתי אותו עד מתי נהיה במלון והוא אמר – עד מחר. אמרתי לו שהבטיחו לנו 10 ימים במלון והוא אמר שלא, מחר עלינו לצאת.

שאלתי את האיש מה עלינו לעשות אחרי זה, הוא אמר שאם אנחנו רוצים ללכת לאוגנדה, הוא יעזור לנו. אם אנחנו רוצים לצאת בחוץ, זו החלטה שלנו. שאלתי אותו אם נקבל ויזה להשאר ברואנדה, **הוא אמר שאין ויזה.** שאלתי אותו מה יקרה אם יעצרו אותנו, הוא אמר – תתקשרו אלינו ואנחנו נעזור לכם.

פחדתי להשאר במקום שאני לא מכיר בו אף אחד ולא יודע מה יקרה לי והכל בלי שיש בידי ויזה. החלטתי שעדיף ללכת לאוגנדה, שם לפחות אני מכיר מישהו.

תמורת \$250 לאדם, הבריחו אותנו לאוגנדה. מי שסידר זאת היה אותו אדם שפגש אותנו בשדה התעופה. הסיעו אותנו לגבול במכונית צפופה. הגענו לשם בסביבות חצות. נדרשנו לצאת מהמכונית להסתדר בטור, ללכת מהר ובשקט ולא ליצור רווחים בין אדם לאדם. היה מפחיד, היה גשום, איבדתי את נעלי בבוץ וכל הציוד שהיה איתי נהרס.

בצד השני חיכה לנו נהג שהסיע אותנו לקמפלה, הגענו בסביבות 5 לפנות בוקר. הנהג בדרך הזהיר אותנו, כל פעם שהיו אורות של משטרה, שעלינו להתכופף כדי שלא יראו אותנו. כשהגענו לקמפלה הוא לקח אותנו למלון ואמר שמי שרוצה להמשיך לדרום סודן יכול לעשות זאת תמורת \$600.

בקמפלה התקשרתי לחבר שלי שהזהיר אותי לא להמשיך לדר' סודן, הוא הסביר לי שהמבריח יקח אותי עד לעיר גבול ששמה נמלה ומשם אצטרך להסתדר לבד ושהרבה אריתראים שבאו מישראל וניסו ללכת בדרך זו, נעצרו.

החבר שלי לקח אותי לתחנת המשטרה כדי לבקש מקלט. הוא הזהיר אותי שלא לומר שבאתי מישראל. **רבים שהגיעו קודם לכן ואמרו שבאו מישראל נתקלו בבעיות.** לכן אמרתי שהגעתי בחודש מאי מדרום סודן.

לאחר מכן פנינו למשרד ראש הממשלה, למחלקה שמטפלת בפליטים ושם ניתן לי מועד לפגישה ליום 20.8.2015. ניתן לי כרטיס בקשת מקלט שאיתו אני מסתובב.

החיים בקמפלה מאד קשים. אסור לי לעבוד. אני חי בצמצום רב – השכירות יקרה, האוכל יקר, ברור לי שאני לא אוכל לשרוד פה לאורך זמן. חברים אחרים שמגיעים מישראל לא נשארים בקמפלה. הסיבה שאני נשאר היא שאני מקווה לאיחוד משפחות עם אישתי שנמצאת בארופה. אני לא יודע אם אקבל פה הגנה, אני מקווה שכן.

לפני חודשים שמעתי מחבר על שמונה אזרחי אריתריאה שהגיעו לאוגנדה מישראל. הם ניסו לחצות לדרום סודן ונעצרו בנמלה. מאחר שהובאו לתחנת משטרה בקמפלה, התגייסתי לעזור להם והלכתי עם אוכל עבורם לתחנה.

פחדתי להכנס למשטרה אבל דאגתי שימסרו להם את האוכל שהבאתי. פגשתי אותם לאחר ששוחררו. זה היה אחרי חודש שהם היו בכלא. הם סיפרו שהיה מאד קשה במעצר, החזיקו אותם 80 איש בתא אחד. כדי להשתחרר הם היו צריכים לשלם כל אחד

\$1000, הם סיפרו שמאד פחדו בעת שהיו במעצר כי אמרו להם בעת שנעצרו שהם יגורשו לאריתריאה. לשמחתם אריתראי שנמצא פה בקמפלה נחלץ לעזרתם.

ככל שאני יודע, הם כבר עזבו את קמפלה. ככל הנראה לדרום סודן. אני מבקש להוסיף שעד היום איש מרשות ההגירה בישראל לא התקשר אלי לבדוק מה מצבי.

18 באוגוסט 2015

6. עדותו של י.ס.

אני אזרח אריתריאה ונמצא באוגנדה משנת 2013. בארצי הייתי מורה במסגרת שירות לאומי. הגשתי בקשה ללמוד בחו"ל ואפילו קיבלתי מלגה ללימודים בהולנד אבל הרשויות באריתריאה סירבו להנפיק לי דרכון. יצאתי את ארצי שלא כדין והגעתי לאוגנדה.

באוגנדה הגשתי בקשה למקלט אבל בקשתי נדחתה. הגשתי בקשה לעיון מחדש ואני ממתיך להחלטה. יש לי ניירת של מבקש מקלט אבל אסור לי לעבוד.

לפני שנה (בסביבות מאי 2014) שמעתי לראשונה על אריתראים שנשלחים מישראל לאוגנדה דרך רואנדה.

ביוני 2015 התקשר אלי בן-דוד ואמר לי שהוא עצור בתחנת משטרה בקמפלה. הוא נשמע מאד לחוץ ואמר לי לא לבוא לתחנה כדי שלא יחשבו שם שאני אחד המבריחים שניסו להעביר אותנו את הגבול.

למחרת הלכתי לחפש אותו בתחנת המשטרה ברח' גינגה. השוטרים אמרו שזה עניין של הגירה ועלי לפנות לרשויות ההגירה. מצאתי עורך דין והוא עזר לי לפנות אל רשויות ההגירה.

עורך הדין אמר לי שההליכים יארכו זמן. כל יום הלכתי לתחנת המשטרה להביא אוכל ושתייה לעצורים (היו שם שבעה עצורים). הם דיווחו שהם לא מרגישים טוב ושהבריאות שלהם מדרדרת. העצורים סיפרו לי שהשוטרים הראו להם תמונות של אריתראים וסיפרו להם שאלה אנשים שהיו עצורים בתחנה ואחר-כך הם גורשו לאריתריאה. הם פחדו שגם הם יגורשו.

אחרי 40 יום עורך הדין הודיע לי שאפשר לשחרר אותם בערבות. הם שוחררו והיו אמורים להמשיך ולהתייצב בפני רשויות ההגירה, אולם ככל הידוע לי רובם עזבו את אוגנדה. בן-דודי עזב לדרום סודן.

במהלך הזמן שבן-דודי היה עצור, עורך הדין שסייע לי סיפר לי שיש עוד שמונה אזרחים אריתראים שהגיעו מישראל ואשר עצורים בתחנת משטרה אחרת CPS (Central Police Station). עורך הדין ביקש שאלך לבקר אותם כי אף אחד אינו מבקר אותם.

הלכתי לתחנת CPS ופגשתי את העצורים. הם סיפרו שהם מוחזקים בתנאים מאוד קשים, תא המעצר נמצא מתחת לפני הקרקע, אין חלון, הם מוחזקים בצפיפות, אחד מהם היה חולה אסתמה והתקשה לנשום. הם הוחזקו בתנאים אלה כחודש ימים.

השוטרים בתחנת CPS אמרו לי שהיו אריתראים שהיו עצורים בתחנה וגורשו לאריתריאה. הם אמרו לי שיש סיכוי שזה גם מה שיקרה לעצורים שביקרתי.

לאחר כחודש, כאמור, נמצא מי שיערוב לשחרורם של השמונה מן המעצר בתחנת CPS ולאחר שהערבות שולמה, הם שוחררו וגם הם כבר ברחו מאוגנדה.

עורך הדין סיפר לי שהוא טיפל בעניינם של שישה עצורים אריתראים אחרים שהיו עצורים בתחנת המשטרה Kira Police Station במקרה הזה הוא לא נזקק לעזרתי לבקרם כי לאחד העצורים היה קרוב משפחה בקמפלה והוא ביקר אותם.

בנוסף דיווח עורך הדין על 14 עצורים נוספים בעניינם טיפל. לדבריו כולם הגיעו לאוגנדה בחודש יוני 2015 לאחר שהוברחו אליה באופן בלתי חוקי מרואנדה.

אתמול (17.8.15) התקשר אלי בחור אריתראי שהגיע מישראל ושאני ביקרתי בזמן שהוא היה עצור ואמר לי שיש שבעה בחורים אריתראים שהגיעו מישראל ונעצרו בעת שניסו לחצות את הגבול לדרום סודן. הם נמצאים כעת בתחנת המשטרה קיזוגו. הוא ביקש את עזרתי בשחרורם. הוא רצה שאביא את עורך הדין אליהם. הבטחתי לסייע ככל יכולתי.

כאזרח אריתריאה שנאלץ לעזוב את ארצו, אני מרגיש אחווה וקירבה לאנשים האלה שמגיעים באופן לא חוקי לאוגנדה ונעצרים. אני רואה כמה הם סובלים וכמה התנאים בהם הם נכלאים קשים, הם לא מקבלים הגנה וממשיכים לברוח תוך סיכון חייהם. אני מבקש שיפסיקו לשלוח אותם כך לכאן.

7. עדותו של מ.א.

אני אזרח אריתריאה בן 25. עזבתי את ארצי בגלל המצב הפוליטי ובאתי לישראל בחודש מרץ 2011 כדי לבקש הגנה.

לא הגשתי בקשת מקלט בישראל כי כל האנשים שהכרתי שהגישו בקשות נדחו, לא ראיתי בכך כל טעם. כאשר ראיתי שאנשים מתחילים להיכנס לחולות מסביבי, הבנתי שאין עתיד בישראל ואין חופש והחלטתי לעזוב.

פניתי למשרד הפנים ברחוב סלמה 53 והם אמרו לי שיש לי שתי אפשרויות ללכת חזרה לארץ שלי או לרואנדה. הסברתי שאני לא יכול לשוב לארצי וביקשתי לצאת לאתיופיה. אמרו לי – רק רואנדה.

הפקיד של משרד הפנים ביקש ממני להשאיר לו את מספר הטלפון שלי וכן מספר טלפון של חבר שלי בישראל. אמרו לי שזה כדי לראות שהכל בסדר אחרי שאני אסע. אף אחד לא התקשר אלי או אל החבר שלי אחרי שעזבתי.

חיכיתי שמונה ימים לטיסה. קיבלתי תעודת מעבר וכן מסמך כתוב אנגלית Instructions for Departure from Israel, אני לא קורא אנגלית. לא הסבירו לי שבנייר יש מספרים של רשות ההגירה שאליהם אני יכול להתקשר אם יהיו לי בעיות. ממילא, בכניסה לרואנדה לקחו ממני את המסמך ביחד עם כל המסמכים האחרים שלי.

המטוס המריא ב-15.6.15 ונחת בדרך באתיופיה. בשדה התעופה נעלו אותנו במשך כשלוש שעות בחדר בלי אוכל ובלי מים. אחר-כך המשכנו לקיגאלי.

כשנכנסנו לשדה התעופה, **פקיד של ההגירה לקח מאיתנו את כל הניירות שהיו לנו ולא החזיר.** שאלתי מה עם המסמכים שלי ואמרו שהאיש שלקח אותם יבוא אחר-כך.

לקחו אותנו לאיזה בית, בחוץ עמד שומר. כשהגענו לשם שאלתי לגבי המסמכים שלי ואמרו לי "אין מסמכים".

היינו בבית הזה בערך 30 שעות. אחר-כך הגיע אחד הנהגים שלקחו אותנו משדה התעופה ואיתו עוד בן-אדם. **הם אמרו לנו שנשלם להם כסף והם יקחו אותנו לאוגנדה. פחדנו להתנגד או לשאול שאלות, פשוט עשינו מה שאמרו לנו.**

כשהגענו לגבול, הורידו אותנו מהאוטו והתחלנו ללכת. היה חשוך, לא ראיתי כלום. הנהג כל הזמן הלך קדימה לבדוק שאין אף אחד ואז קרא לנו להתקדם אליו, ככה התקדמנו עד שחצינו את הגבול.

בצד השני חיכה עוד רכב ואסף אותנו. נסענו שלוש שעות ואז העבירו אותנו לרכב יותר גדול. הנהג אסף מכל אחד עוד \$100 (בנוסף ל-\$150 ששילמנו כבר בקיגאלי) וכך הגענו.

בקמפלה דיברתי עם אנשים שהגיעו לפני, הם אמרו לי שלא נותנים פה מסמכים, שאין פה עבודה **ושלא אגיד שבאתי לישראל כי זה מסוכן** כי ידעו שיש איתי כסף וישדדו אותי. החלטתי שלא בטוח כאן ושעלי להמשיך הלאה.

ב-19.6.15 ניסיתי לחצות את הגבול לדרום סודן. היינו 7 אנשים, הלכנו יחדיו אבל בדרך עצרו אותנו. ביקשו לראות מסמכים אבל לא היו לנו מסמכים. סיפרנו להם מיד את כל האמת – שאנו פליטים ושכחנו מישראל.

כלאו אותנו 3 ימים ליד הגבול ואחר-כך העבירו אותנו לתחנת המשטרה Jinja בקמפלה. נעצרנו שם בתנאים מאד קשים. האכילו אותנו רק פעם ביום (תבשיל של בננות) והיינו צריכים לקנות מים נקיים כדי לשתות. בתא הכניסו לפעמים 60 עצורים והיה כל כך צפוף שהיינו צריכים לעשות תורות – אחד ישן אחד עומד. **הייתי שם בתנאים האלה במשך 40 ימים.**

כשהיינו שם מפקד התחנה אמר לנו שאנחנו ממש מפריעים ושיש לנו כעת שתי אפשרויות – לחזור לארץ שלנו או ללכת לכלא יותר גדול. ממש פחדתי שיחזירו אותי לאריתריאה. בסוף בעזרת חברים הצלחנו למצוא ערב לשחרור שלנו. שילמתי \$500 ויצאתי.

אחרי השחרור פניתי למשטרה ב-Old Kampala Police Station כדי להירשם כמבקש מקלט אבל השוטרים אמרו לי שלא ניתן להגיש את הבקשה כי אני משוחרר בערבות וצריך קודם כל להסדיר את זה. אני הולך כל שבוע למשרדי ההגירה וכל פעם דוחים אותי ואומרים לי תבוא בשבוע הבא. בינתיים אין לי שום אישור להיות כאן, רק את המסמך של השחרור בערבות.

אני מרגיש שהחיים שלי עכשיו הם כמו אבק, אני מרגיש שישראל הרסה לי את החיים. מספיק שהיו נותנים לי מסמכים ברואנדה או באוגנדה והייתי יכול להיות חוקי, זה היה מספיק בשבילי. כמו שאני עכשיו אני כל הזמן מפחד.

20 באוגוסט 2015

8. עדותו של מ.ב.

אני אזרח אריתריאה, הגעתי לישראל ביום 12.12.2007 על מנת לבקש מקלט. לאחר הגעתי פניתי לנציבות האו"ם לפליטים, קיבלתי נייר הגנה כמבקש מקלט ומאוחר יותר קיבלתי רישיון עבודה.

ב-26 לפברואר 2014 נאלצתי לעבור לגור בחולות. היה קשה מאד שם. רק אוכלים ושותים, חוץ מזה לא עושים כלום, אבל אני בן-אדם, צריך יותר מסתם אוכל ושינה. היינו צריכים לחתום נוכחות שלוש פעמים ביום, זה לא נורמאלי.

כבר כשנכנסתי לחולות הפקידים אמרו לי שאני יכול להישאר כל החיים שלי בחולות או לחזור למדינה שלי או ללכת לרואנדה. הרגשתי שכל הזמן יש עלי לחץ ללכת.

מה ששבר אותי היה שלקראת חג הפסח פניתי לבקש חופש, חברים הזמינו אותי לליל הסדר. הפקיד אמר – 'מה יש לך מליל הסדר, זה ליהודים' אמרתי לו שאם כך – יתן לי חופש לחג הפסח של הנוצרים. הוא אמר שהוא לא יודע מה זה ושחזור עוד שבוע. ידעתי שבשבוע שלאחר מכן הם לא עובדים וכך באמת היה. חברים שלי יצאו לחג בלי אישור ואז שמו אותם בכלא.

הפקיד שישאי אמר לי שברואנדה הכל טוב, יש לימודים, יש עבודה כשישבתי איתו הוא ביקש שארשום את הכישורים המקצועיים שלי ואמר שכך יהיה לי יותר קל למצוא עבודה. הבטיחו לי שיפגשו אותי שם וכן שיתנו לי יומיים לינה במלון. נתבקשתי גם לחתום שאני עוזב מרצוני.

עזרתי את ישראל ביום 16.7.2014 בטיסה דרך איסטנבול. היינו 6 אנשים על הטיסה. כשהגעתי לרואנדה, אספתי את המטען שלי, הצגתי את תעודת המעבר ויצאתי החוצה. עמדתי שם וחיכיתי לחברים שלי והם לא הגיעו. נכנסתי פנימה והסתבר שהם חיפשו את מי שהיה אמור לקלוט אותנו.

הגיע אדם מן ההגירה של רואנדה. **הוא לקח מאיתנו את כל המסמכים שלנו** וקרא לנהג מונית שיקח אותנו למלון. הוא הציג את עצמו בשם Clever. שאלנו את נהג המונית מה עם המסמכים. הוא אמר ש-Clever יגיע בבוקר.

בבוקר אחד החברים לי קם מוקדם, נתן כסף לשומר והלך לחפש את משרד הפנים של רואנדה, כדי להגיש בקשת מקלט. הוא חזר כשאני אכלתי ארוחת בוקר ואמר שכשהגיע למשרד הפנים שאלו אותו מאיפה בא. הוא אמר שהגיע מישראל, **הם אמרו שהם לא מקבלים את הבקשה של מי שבא מישראל.** דאגנו וחיכינו ל-Clever.

כאשר Clever הגיע, סיפרנו לו מה קרה ושאלנו מה נעשה אם רואנדה לא מוכנה לקבל אותנו. הוא אמר שאין בעיה, תמורת \$200 לכל אחד הוא יסדר לנו לעבור לאוגנדה. כולנו הסכמנו, כי הבנו שלא נוכל להישאר ברואנדה.

הסיעו אותנו לגבול – בתחילה באוטובוס ואחר-כך במיניבוס. נסענו כמה שעות ובאמצע הלילה הגענו אל הגבול עם אוגנדה. עברנו אותו בהליכה, זה לקח בערך חצי שעה. אמרו לנו לא להאיר עם הטלפונים כדי שלא יתפסו אותנו. בצד השני חיכה אדם עם מיניבוס. כשהיינו כבר בתוך אוגנדה בסביבות ארבע או חמש בבוקר, עצרו אותנו חיילים לבדיקה. אני בטוח שמי שהבריחו אותנו מרואנדה הודיעו להם שאנחנו בדרך ויש עלינו כסף. הם עשו חיפוש ומצאו שכל אחד מאיתנו יש לו כמעט \$3,500 (זה הסכום שקיבלנו בישראל לפני שעזבנו). הם איימו שיכניסו אותנו לכלא כי אין לנו מסמכים ועברנו את הגבול באופן לא חוקי. אנשים בקבוצה מאד פחדו. בסוף סיכמנו איתם שכל אחד ישלם \$500 והם נתנו לנו ללכת.

הגעתי לקמפלה ביום 19.7.14. אחרי בערך 10 ימים פניתי למשטרה כי לפי הנוהל כאן, מבקשים מקלט תחילה במשטרה. השוטר ביקש מסמכים. היה לי רק צילום של תעודת המעבר שהייתה לי. השוטר רצה את המקור, אבל לא היה לי מקור.

אחרי זה היו לי כמה פגישות, גם במשטרה וגם במשרד ראש הממשלה (OPM) לא הסתרתי באף מקום שבאתי מישראל.

בזמן שחיכיתי להחלטה לא יכולתי לעבוד למרות שניסיתי למצוא עבודה, אין כאן עבודה. שוכרים רק את מי שמכירים. המצב שלי התחיל להיות קשה. הגעתי למצב שלא היה לי מה לאכול. נאלצתי לבקש מחברים בחו"ל לשלוח אלי כסף. בזמן ההמתנה המסמך היחיד שיש לי הוא ה-Asylum Seeker Certificate. כל פעם האריכו את תוקפו.

ביום 17.6.15 הוזמנתי לקבל תשובה לבקשת המקלט שלי. הפקידה יצאה אלי. היא שאלה – "אתה באת מישראל?" אמרתי – "כן". היא אמרה לי "הבקשה שלך נדחתה". שאלתי למה. היא אמרה שהיא לא יודעת.

ביקשתי לקבל את החלטת הדחייה בכתב, הפקידה אמרה שאבוא בשבוע הבא. אני חוזר לשם כל שבוע ועדיין לא קיבלתי החלטה שדוחה את בקשת המקלט שלי. בינתיים הפסיקו לחדש לי את הנייר.

בסוף חודש יוני הלכתי לשם והתחננתי שיאריכו לי את הנייר. כבר לא היה לי מה לאכול, חבר שלח לי כסף, אבל בלי הנייר לא יכולתי לקבל אותו בבנק. הם הסכימו להאריך את הנייר בשבוע ימים.

פניתי למשרד שנקרא Refugee Law Project וביקשתי עזרה. הם אמרו שעד שלא אקבל מכתב דחייה, אי אפשר להגיש ערעור על הדחייה אז אני תקוע. אני מבין שישיראל רצתה להפטר מאיתנו, אבל מה שמסתבר הוא שבכל מקום שאני בא – לא מקבלים אותי כי באתי מישראל, אני לא יודע מה יהיה עכשיו.
21 באוגוסט 2015

9. עדותו של ק.ט.א.

אני אזרח אריתריאה, עזבתי את ארצי בגלל בעיות פוליטיות ובגלל שניסו לגייס אותי לצבא בעודי קטין, תוך כדי הזמן שלמדתי בבית הספר.

לישראל באתי בשנת 2009 לבקש הגנה. בתחילה הייתה לי ויזה ויכולתי לעבוד אבל יום אחד אמרו לי שאני חייב ללכת לגור בחולות. לא הלכתי ונשארתי בלי ויזה.

אחרי ארבעה חודשים תפסו אותי ושמו אותי בכלא. בהתחלה ברמלה ואחר כך בסהרונים. הסוהרים אמרו שאני לא אצא ואחרי הכלא אהיה בחולות. בגלל זה החלטתי שאין לי ברירה אלא לעזוב.

פקיד של רשות ההגירה בשם שישאי בא לכלא. הוא דרש שאני אחתום שאני רוצה לעזוב. לא רציתי לעזוב אבל בגלל שלא הייתה לי ברירה, חתמתי כאילו אני רוצה.

שישאי אמר שבואנדה יקבלו אותי ושאי אוכל להישאר שם ולעבוד שם. הוא גם ביקש ממני את הטלפון שלי, ושל האח שלי והבן-דוד שלי שנמצאים בישראל ואמר שיתקשרו אלי או אליהם לראות מה שלומי אחרי שאני אסע. בינתיים לא התקשרו אלי או אליהם.

רציתי ללכת הביתה להביא את הבגדים והציוד שלי אבל שישאי אמר שזה אסור ושם אני רוצה – שחבר יביא לי את הציוד לשדה התעופה.

בשדה התעופה נתנו לי Travel Document ו-Boarding Pass וגם מסמך באנגלית שחשבתי שהוא ויזה לשלושה חודשים לרואנדה. עכשיו כשעשיתי את התצהיר הראו לי את הנייר שנושא כותרת באנגלית Instructions for Departure from Israel ואני רואה

שזה המסמך שנתנו לי. אף אחד לא אמר לי שיש בנייר מספרי טלפון שאני צריך להתקשר אליהם אם יש לי בעיה. אני לא מבין אנגלית.

טסתי מישראל ביום 10.8.2015. היינו 13 אריתראים על המטוס. טסנו דרך איסטנבול. אחרי חניית בינים של 3 שעות טסנו לקיגאלי.

כשהגענו לרואנדה פגש אותנו בשדה התעופה מישהו שאמר שקוראים לו ג'והן, אני חושב שהוא מההגירה ברואנדה. **הוא לקח את הניירות שהיו ביד שלנו** (כולל את המסמך באנגלית שנתנו לי בישראל).

אמרו לנו לעלות למכוניות שייקחו אותנו למלון. אחד האנשים בקבוצה אמר שהוא לא מוכן ללכת בלי שיחזירו לו את המסמכים שלו. הוא רצה להתעקש, אבל חבר אחר אמר לו שאין ברירה, ואין שום טעם לריב אותם, תעשה כמו כולם ותבוא.

היה מאד מאוחר בלילה כשהגענו למלון. היה שומר בכניסה. לא היו שם אנשים חוץ מאיתנו. בבוקר בא מישהו להכין ארוחת בוקר.

כמה חברים שלי רצו בבוקר לצאת מהמלון ולהסתכל מסביב **השומר אמר שאסור לנו לצאת**.

בשעה 14:00 בערך בא בן-אדם אחר ואמר שעכשיו כל אחד ישלם \$250 ולוקחים אותנו לאוגנדה. לא התווכחנו ועלינו על האוטו.

הסיעו אותנו עד סמוך לגבול. היה כבר לילה. נהג אחד נשאר עם הרכב והאחר בא להראות לנו את הדרך. הלכנו בערך חצי שעה. הנהג הלך ראשון. כל פעם ששמע רעש או ראה אור, הוא אמר לכולנו לשכב. זה היה מאד מפחיד.

בצד השני חיכו לנו שתי מכוניות קטנות. נדחסנו והתחלנו לנסוע. אחרי כמה זמן העבירו אותנו לאוטו גדול יותר שהסיע אותנו לקמפלה. כשהגענו הנהג אמר שמי שרוצה להמשיך לדרום סודן ישלם \$700 ומי שלא רוצה לא חייב.

אני לא יודע מה לעשות עכשיו. חברים שלי שנמצאים פה אמרו לי שצריך ללכת למשטרה כדי לבקש מקלט. אני קצת מפחד, הם גם אומרים שצריך להיזהר **ולא להגיז שבאת מישראל**. המשטרה יודעת שיש איתנו כסף ועלולים לקחת אותו. חברים שבאו לפני נשדדו כך במשטרה.

אני מאד מבולבל ומאוכזב. שום דבר לא קרה כמו שציפיתי וכמו שאמרו שיהיה. **חשבתי שיקבלו אותי ברואנדה ושאני אוכל לעבוד שם.** אני מפחד להסתובב פה ברחובות בלי מסמכים. אם אני רוצה לצאת, אני הולך רק עם חברים שיודעים איך להסתדר פה.

22 באוגוסט 2015

10. עדותו של ש.ע.

אני אזרח סודן, מוצאי מהרי הנובה שבסודן. בגיל צעיר עזבתי עם אישתי למצרים בגלל הקונפליקט המתמשך בהרי הנובה. אחר-כך, בשנת 2007, הגענו לישראל.

בשנת 2012 אישתי, שמוצאה מדרום סודן, גורשה עם ארבעת ילדינו לדרום סודן. מאז לא ראיתי אותם. לפעמים אנו מדברים בטלפון.

אני לא זוכר את התאריך אבל נדרשתי ללכת לגור בחולות והייתי שם שנה וחצי. זה מקום מאד קשה. אחרי שנה וחצי נשברתי, לא ידענו מה יהיה אחרי כל הזמן הזה שאנחנו בחולות.

בהגירה אמרו לי שיעזרו לי, שיתנו לי \$3,500 וישלחו אותי לאוגנדה. הפקיד לא ביקש ממני להשאיר מספר טלפון שלי או כל אמצעי קשר אחר. גם לא קיבלתי מספרי טלפון של רשות ההגירה ש אליהם אוכל להתקשר אם יהיו לי בעיות.

ככל שאני זוכר טסתי מישראל ביחד עם עוד אזרח סודן ביום 16.7.2015. טסנו עם חברת טורקיש איירליינס. נחתנו באיסטנבול והיינו שם 3 שעות ואח"כ המראנו לנמל תעופה אנטבה.

כשהגענו לשדה התעופה באוגנדה קיבל את פנינו בחור שלא אמר את שמו. **הוא לקח את הניירות שלנו ונתן לי נייר באנגלית. אני לא קורא אנגלית. כשעשיתי את התצהיר הסבירו לי שכתוב שם שאני אקבל ויזה בעת שאגיע לנמל התעופה באנטבה, אבל אני לא קיבלתי שום ויזה.**

האיש שיקבל את פנינו נתן לנו אישור למלון והפנה אותנו לנהג עם אוטו. הוא אמר שיבוא בבוקר לראות אותנו במלון. למחרת חיכינו שהוא יבוא, אבל כשהבוקר עבר והוא לא בא, הלכנו.

אני כעת לא כאן ולא בטוח מה יקרה איתי עכשיו. אין לי מסמכים להיות כאן וזה מדאיג אותי. דיברתי עם חבר מהרי הנובה שנמצא פה כבר כמה שנים והוא אמר שאני צריך ללכת למשטרה ולהגיש בקשת מקלט אבל **שאני חייב להסתיר את העובדה שבאתי מישראל.**

היום ניסיתי ללכת לקבל דרכון מהשגרירות הסודנית כאן אבל הם סירבו לתת לי דרכון. אולי זה כי אני מהרי הנובה והם חושבים שאני מורד, אולי גילו שהייתי בישראל.

אני שומע מחברים שאין כאן עבודה. בינתיים אני חי מהכסף שקיבלתי בישראל אבל אני לא יודע מה אני אעשה אחר-כך. אני לא רוצה ללכת בצורה לא חוקית, אני יודע שזה מסוכן.

22 באוגוסט 2015

המלצות

1. יש להפסיק ליישם את מדיניות "רואנדה או סהרונים": איומים בכליאה בלתי מוגבלת של מי שמסרב לעזוב לרואנדה. הסכמתו של אדם, שחירותו נשללת או שניצב בפני סכנת כליאה, לעזוב את ישראל, אינה משקפת רצון חופשי.
2. יש לקיים הליך מקלט הוגן ולהימנע מהרחקת מבקשי מקלט למדינות שלישיות מבלי לבחון כראוי את בקשותיהם למקלט. על הפגמים במערכת המקלט בישראל והמדיניות של אי הכרה בפליטים ניתן ללמוד משיעור ההכרה האפסי במבקשי מקלט מאריתריאה ומסודאן, בהשוואה לשיעור ההכרה בעולם ביחס למבקשי מקלט ממדינות אלה.
3. יש להבטיח בחירה מודעת: יש לאסוף באופן רציף מידע על המדינות אליהן מתבצעת הרחקה במסגרת "עזיבה מרצון", ולמסור למבקשים לעזוב מידע מלא על התנאים במדינה ועל הסכנות הצפויות בה.
4. יש לוודא שהסכמים עם מדינות שלישיות אליהן מתבצעת הרחקה יהיו גלויים לציבור. זאת, על מנת שניתן יהיה לבחון ולהעביר עליהם ביקורת שיפוטית, ככל הנדרש. כמו כן, על הסכמים אלה לכלול בטוחות כלפי המורחקים בכל הנוגע לאפשרותם להגיש בקשת מקלט, זכויותיהם לפי אמנת הפליטים ואי הרחקתם למדינה בה נשקפת להם סכנה. על ישראל לוודא כי תנאים אלה קוימו כלפי מי שהורחקו למדינות שלישיות.
5. יש לפקח על התנהלות פקידי יחידת "עזיבה מרצון" וגורמים אחרים ברשות האוכלוסין וההגירה, על מנת לוודא כי לא מופעלים על מבקשי המקלט לחצים מילוליים השוללים את חופשיות הרצון.